
PROBLEMA INTRĂRII ROMÂNIEI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎN VIZIUNEA LIDERILOR PARTIDELOR POLITICE – PARTIDUL NAȚIONAL LIBERAL ȘI PARTIDUL CONSERVATOR

Anatolie Povestca

Cuvinte-cheie: liberal, război, alianță, pericol, partid, despotie, independență, unire.

Anul viitor se vor împlini 100 de ani de la Unirea Basarabiei, Bucovinei și a Transilvaniei cu Regatul României. Prin unirea acestor provincii românești s-a încheiat procesul de eliberare a românilor, care s-au aflat sub stăpâniri străine. Armata română a sprijinit ferm acțiunile politico-diplomatice și militare ale guvernului României, din perioada neutralității 1914-1916, pentru desăvârșirea procesului de făurire a statului național unitar român. Imediat după izbucnirea primului conflict mondial, cele două grupări de forțe, Antanta și Puterile Centrale, au făcut mari presiuni diplomatice asupra statelor rămase în afara conflictului pentru a grăbi intrarea lor în acțiune de o parte sau alta, sau pentru a le impune să adopte o neutralitate binevoitoare.

În perioada celor doi ani, 1914-1916, guvernul României și-a intensificat activitatea politică, diplomatică și culturală, studiind posibilitățile pentru intrarea țării în război, alături de alianța care-i garanta eliberarea românilor aflați sub stăpâniri străine: Puterile Centrale, formată din Germania și Austro-Ungaria, și Tripla Înțelegere (Antanta), formată din Anglia, Franța și Rusia (Agrigoroaei 2007, 145).

La izbucnirea conflictului, cea mai mare parte a cercurilor politice și a opiniei publice românești se pronunța pentru intrarea în război alături de Antanta, cu scopul eliberării Transilvaniei și a Bucovinei. Amintim aici Partidul Național Liberal condus de I.C. Brătianu, Partidul Conservator-Democrat condus de Take Ionescu, N. Iorga, gruparea unionistă condusă de Nicolae Filipescu, desprinsă în 1915 din Partidul Conservator condus de Al. Marghiloman, din care făceau parte Simion Mândrescu, B. Șt. Delavrancea, I. Canta-

cuzino, Octavian Goga, N. Xenopol (Popa 1979, 390).

I.C. Brătianu – prin prisma PNL, reprezintă interesele burgheziei financiare și liberale. A dezvoltat teoria liberalismului politic – burghezia juca rolul de conducere, iar societatea urma să se organizeze pe baza armoniei și echilibrului social. A susținut ideea reformei agrare și electorale, a făcut ansamblul de măsuri legislative ce au contribuit la realizarea Constituției de la 1923. A influențat Casa Regală și s-a folosit de dificultățile prin care trecea aceasta în perioada crizei dinastice. Take Ionescu – în el se concentrează caracterul burgheziei muntenești improvizate. Splendid jongleur al frazelor, comprehensiune fulgerătoare a momentului, spirit de politician determinat de echilibrul momentului fără o linie dreaptă, lipsit de orice concepție religioasă, fără preocupări în fața morții, ușuratic și lăudăros. Nicolae Filipescu – o figură reprezentativă simpatcă, nu a avut un temperament de conducător politic, dar a dispus de mijloace cu care a reușit să se facă agreat de mulțime, având întruchipată în suflet marea dragoste pentru Ardeal (Bulei 1987, 436).

Grupări mai restrânse se pronunțau pentru o alianță cu Puterile Centrale, invocând pericolul rusesc și necesitatea eliberării, mai întâi de toate, a Basarabiei. Îi avem aici pe Petre P. Carp, Titu Maiorescu, N.D. Ghica, Simion Mehedinți, Al. Marghiloman, C. Stere.

Petre P. Carp – era nemilos și rece în viața privată cu nevasta și copiii lor, în viața socială cu prietenii, cu țărani la moșie, în politică, atât cu partizanii cât și cu adversarii lui. Față de copii – severitate, lipsa afecțiunii față de amici și de partizani cel mult o simpatie arogantă, față de adversari ostilitate, nici urmă de generozitate, iar față de mulțime – nepăsare impusă adesea până la cruzime. Alături de acele defecte avea, fără îndoială, trei însușiri pe cât de strălucite pe atât de rare: talent,

spirit, probitate materială și morală. Replicile lui erau distrugătoare, din două cuvinte aruncate cu aerul său ironic doboră cel mai înfocat adversar. Îți inspira respectul ce se cuvine sincerității depline. Știai dinainte precis matematic, care îi vor fi reacțiile în fața unei anumite situații: învingea sau murea cu o idee. Carp va rămâne în viața României antebelice, dacă nu ca un mare om de stat, totuși ca o mare figură politică.

Constantin Stere – om politic, jurist și scriitor român, originar din Basarabia. Considera că societatea viitorului este bazată pe obștea țărănească, fiind inițiatorul mișcării poporaniste, adică țărănești, înrudit cu narodnicismul din Rusia țaristă. A aderat la PNL condus de I.C. Brătianu, convins fiind că aici își va putea găsi sprijinul pentru ideile sale. Prin discursurile sale și articolele de presă s-a pronunțat pentru Basarabia ca pământ românesc și a cerut alipirea ei la patria-mamă. S-a opus vehement unei alianțe a României cu Antanta, pentru că aceasta ar însemna abandonarea Basarabiei, preferând o raliere la Germania și Puterile Centrale, tocmai pentru a aduce teritoriul dintre Prut și Nistru în unitatea națională românească. C. Stere nu a renunțat niciodată la idealul străngerii tuturor românilor laolaltă, dar nu putea accepta sacrificarea basarabenilor, fapt ce a dus la un conflict cu I.C. Brătianu și părăsirea PNL.

Imediat după proclamarea neutralității României, la Consiliul de Coroană de la Sinaia, din 21 iulie 1914, Stere și-a exprimat dezacordul față de poziția adoptată de conducerea PNL, pronunțându-se deschis pentru intrarea în acțiune împotriva Rusiei, argumentând că „în cazul victoriei Rusiei contra Puterilor Centrale, România va trebui să renunțe pentru totdeauna la cele 2 milioane de locuitori din Basarabia, cum am fost siliți să renunțăm și la românii din Macedonia, dar și la existența noastră ca stat, neam. În cazul victoriei Rusiei, asta ar însemna anexarea întregii Galiții, a Constantinopolului și a Strâmtoarelor. România va deveni o enclavă rusească, va cădea din nou în protectorat, în care independența ei n-ar fi decât o amară și înșelătoare înșelăciune”. Un alt argument în plus consta în natura regimului politic, în lipsa libertăților democratice și a drepturilor naționale din imensul și colosul Imperiu Rus (Stere 1914, 207).

C. Stere aprecia că „în pofida potențialului său uman, existența celor 170 milioane de locuitori,

Rusia nu va ieși victorioasă, nu se va putea reface în urma înfrângerilor de pe front. Această convingere este întemeiată pe cunoștințe exacte a situației reale. Rusia era un organism politic ruginit, o despoție orientală, un stat înapoiat din punct de vedere economic, lipsit de mijloace financiare capabile să triumfeze în fața unei națiuni în plină ascensiune, cea germană, ajunsă la culmile progresului tehnic în toate ramurile de activitate” (Stere 1915, 16).

Temerile și aprecierile lui C. Stere, referitoare la pericolul rusesc și la slăbiciunile Rusiei, erau întemeiate, chiar dacă el nu cunoștea pe atunci condițiile în care guvernele Angliei și a Franței au acceptat, în secret, pretențiile Rusiei de a anexa la sfârșitul războiului, Constantinopolul și Strâmtoarele, sub rezerva recunoașterii drepturilor aliaților occidentali în Orientul Apropiat. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor vor fi mult mai complicate și mai puțin impredictibile. Puterile Centrale vor fi înfrânte în război, ieșirea Rusiei din conflict s-a produs în condiții mult mai greu de prevăzut în 1914-1915, prin accederea la putere a regimului bolșevic și cu sprijinul neoficial, dar direct al Germaniei.

Intervențiile lui C. Stere în preajma intrării României în Primul Război Mondial, au avut meritul de fi reafirmat caracterul românesc al pământului dintre Prut și Nistru și de a fi menținut, în anumite cercuri ale opiniei publice, interesul pentru rezolvarea problemei basarabene în conformitate cu drepturile fundamentale ale națiunii române. Dincolo de pretențiile exclusiviste în slujirea interesului național ale fiecărui curent de opinie, se urmărea în fond realizarea aceluiași mare obiectiv. Existența acestor orientări, diferite pe termen scurt, se va dovedi extrem de utilă atunci când statul român se va confrunta cu izolarea determinată de ieșirea Rusiei Sovietice din război și va fi nevoită să încheie pacea separată cu Puterile Centrale, ivindu-se astfel posibilitatea de salvare a dinastiei și a unirii, mai întâi de toate a Basarabiei, apoi a Bucovinei și Transilvaniei cu România (Agrigoroaei 2007, 43).

La data de 4/17 august 1916, guvernul României a semnat Tratatul de alianță, prin care Rusia, Franța, Anglia și Italia recunoșteau statului român drepturile asupra teritoriilor românești din Austro-Ungaria și Convenția militară cu Antanta, prin reprezentantul său Rusia, încununând efor-

tul de apărare a independenței de stat și de pregătire a cadrului luptei armate de eliberare națională și întregire statală. În baza înțelegerii militare, Franța și Anglia s-au angajat față de România să furnizeze Armatei Române armament, muniții și alte mijloace de luptă, să deschidă un nou front, la Salonic. Rusia s-a angajat să trimită pe teritoriul țării noastre forțe suplimentare menite să întărească flancul sudic al frontului din Balcani, precum și înlesnirea transportului armamentului din Franța și Anglia prin Extremul Orient până în Moldova și Muntenia. În baza acestui tratat Consiliul de Coroană al României a hotărât declararea stării de război cu Austro-Ungaria, la data de 14/27 august 1916, ceea ce a însemnat intrarea României în război alături de Antanta (România 1980, 381).

Dacă la începutul războiului majoritatea oamenilor politici și a opiniei publice se pronunțau pen-

tru realizarea idealului național prin eliberarea, mai întâi, a teritoriilor aflate sub stăpânirea austro-ungară, evenimentele au luat, în a doua jumătate a anului 1917 și începutul anului 1918, o întorsătură greu de prevăzut. Dincolo de disputele epocii și precizând că ele vizau succesiunea etapelor și nu obiectivul fundamental, putem constata că, mai întâi a dispărut granița de pe Prut, apoi cea de pe Carpați. Într-o formă generală Marea Unire s-a realizat în succesiunea etapelor preconizate de C. Stere, însă la acea etapă, contemporană lui Stere, acea atitudine adoptată și promovată de el i-a atras critici dure din partea oponentilor și chiar a unei mari părți a societății, făcându-l pe Stere să se retragă parțial din activitatea politică și să-și concentreze efortul în domeniul științei și culturii impunându-și viziunile și dedicându-se în totalitate scrierilor, contribuind astfel la apariția capodoperei sale literare „În preajma revoluției”.

Bibliografie

- Agrigoroaei 2007:** I. Agrigoroaei, *Basarabia de la unire la integrare* (Chișinău: Cartdidact 2007).
Bulei 1987: I. Bulei, *Sistemul politic al României moderne. Partidul Conservator* (București 1987).
Popa 1979; M.N. Popa, *Primul război mondial 1914-1918* (București 1979).
România 1980: *România în relațiile internaționale 1699-1939* (Iași 1980).
Stere 1914: C. Stere, *România și războiul european*. In: *Viața Românească*, vol. XXXV, nr. 10-12, 1914.
Stere 1915: C. Stere, *Din carnetul unui solitar*. In: *Viața Românească*, vol. XXXV, nr. 7-9, 1915.

The issue of Romania's joining the First World War in the vision of the leaders of the political parties – the National Liberal Party and the Conservative Party

Keywords: liberal, war, alliance, danger, party, despotism, independence, unification.

Abstract: Romania's entry into the First World War was preceded by fierce diplomatic battles between the two warring parties – the Entente and the Triple Alliance – regarding its involvement in the conflict on one side or the other. No less dramatic was the internal struggle waged by representatives of civil society - writers, doctors, engineers, historians, leaders of political parties, both ruling and opposition. They were brought up in the spirit of nationalism and spiritual and moral values, formed on the basis of the national liberation struggle of the 19th century. Each of them motivated entry into the war, defending his own interests, trying to get as much political dividends as possible, sometimes taking unfavorable decisions, ignoring the real economic and military potential of the Romanian state. What seemed simple at first glance turned out to be in fact an equation with many unknowns. Today we know the result - the disappearance from the political map of several empires and the emergence of other political systems and regimes, more severe, which will determine the fate and history of many peoples, including Romanian.

Вопрос о вступлении Румынии в Первую мировую войну с точки зрения лидеров политических партий – Национал-либеральной и Консервативной

Ключевые слова: либерал, война, альянс, опасность, партия, деспотизм, независимость, объединение.

Резюме: Вступлению Румынии в Первую мировую войну предшествовали ожесточенные дипломатические баталии между двумя воюющими сторонами – Антантой и Тройственным союзом – относительно вовлече-

ния ее в конфликт на той или другой стороне. Не менее драматичной была внутригосударственная борьба, которую вели представители гражданского общества – писатели, врачи, инженеры, историки, руководители политических партий, как правящих, так и оппозиционных. Они были воспитаны в духе национализма и духовно-нравственных ценностей, сформировавшихся на почве национально-освободительной борьбы XIX века. Каждый мотивировал вступление в войну, отстаивая собственные интересы, стараясь получить как можно больше политических дивидендов, принимая иногда неблагоприятные решения, игнорируя по незнанию реальный экономический и военный потенциал румынского государства. То, что казалось простым на первый взгляд, оказалось на деле уравнением со многими неизвестными. Сегодня нам известен результат – исчезновение с политической карты нескольких империй и появление других политических систем и режимов, более жестких, которые будут определять судьбы и историю многих народов, включая румынский.

09.06.2017

Ana Poveștea, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 august, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: a_poveștea@mail.ru